

Iván Dániel

Recenzió a *Magyary Zoltán összes munkái* kritikai kiadásáról

Review of the *Complete Works of Zoltán Magyary* Critical Edition

ÖSSZEFOGLALÁS

E recenzió fő célja a tavaly megjelent *Magyary Zoltán összes munkái (1919–1922)* kritikai kiadás erényeinek bemutatása és kiemelése. Magyary Zoltán mint iskolateremtő tudós a honi magyar közigazgatás-tudomány egyik legnagyobb alakja volt, éppen ezért a Nemzeti Közzolgálati Egyetem célul tűzte ki, hogy feldolgozza a professzor teljes életművét. E vállalkozás első lépése a fent említett kritikai kiadás, mely a tudós életművének 1919 és 1922 közötti időszakát veszi górcső alá.

SUMMARY

The main purpose of the review is to emphasize and present the merits of a book entitled *Complete Works of Zoltán Magyary (1919–1922). Critical Edition*, published in 2015. As a scholar, Zoltán Magyary was one of the greatest figures in Hungar-

ian scientific public administration. For this reason, the National University of Public Service has set the objective of processing the professor's entire oeuvre. The first step towards this goal was the above-mentioned critical edition of the scholar's oeuvre, with focus on the period between 1919 and 1922.

2014 második felében vetődött fel az a lehetőség, hogy a nemzetközileg ismert iskolateremtő magyar közigazgatás-tudós, Magyary Zoltán életművét szükséges a szakmai közönséghez közelebb hozni. Koi Gyula egyetemi adjunktus és tudományos munkatárs nem ismeretlen név a közigazgatás-tudomány hivatott művelői előtt. Tudományos tevékenységének sarokköveként tekinthetünk két monográfiájára: a Nemzeti Közzolgálati és Tankönyv Kiadó gondozásában 2013-

IVÁN DÁNIEL tanársegéd, NKE Államtudományi és Közigazgatási Kar, Általános Közigazgatási Jogi Intézet (daniel.ivan12@gmail.com).

ban megjelent *Évszázadok mezsgyéjén* című 178 oldalas kismonográfiájára¹ és a 2014-ben – szintén a NTK kiadványaként – közreadott *Közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése. Külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyar-iskola koráig* című, 487 oldalas nagymonográfia.²

A vállalkozás eredményének első darabjaként 2015-ben jelent meg a *Magyary Zoltán összes munkái (1919–1922)* kritikai kiadás 237 oldal terjedelemben. A könyv első bemutatására az ELTE és az NKE közös rendezésében 2015. március 24-én, az ELTE dísztermében, Magyary Zoltán halálának 70. évfordulójára emlékező konferencián került sor, ahol bejelentették, hogy az ELTE és az NKE közreműködésében megvalósul az ELTE ÁJK Közigazgatási Jogi Tanszékén őrzött Magyary Archívum digitalizálása.

Fontos kitérni a kötet kapcsán a kritikai kiadás műfajára. A kritikai szöveg kiadója, a Péter László irodalomtörténész, néprajztudós által alkotott irodalmi kritikai kiadás hazai szabályainak megfelelően – de az állam-, jog- és közigazgatás-tudományi szövegekre vonatkozó értelemszerű eltérésekkel –, a szöveget ötsoronként megszámozva adta közre.³ A szabály abban gyökeredzik, hogy egy későbbi idézésnél az adott szöveghelyet a kritikai kiadás megfelelő kötetének megfelelő szövegére hivatkozva sorszám szerint lehessen idézni.

A sorozatszerkesztői előszóban Patyi András fontos kérdéseket fogalmaz meg, és emel ki tényeket az iskolateremtő tudós emlékezése és hagyatéka vonatkozásában. Többek között megjegyzi, az államszocialista rendszer kiépülésének köszönhetően sokáig nem közöltek Ma-

gyary-munkákat, 1979-ben Csizmadia Andor professzor a *Bürokrácia és közigazgatási reformok Magyarhonban* című válogatásában tette közzé az 1932-es Magyary-féle közigazgatási racionalizálási programot. Emellett felteszi azt az – egyébként örök érvényű – kérdést, hogy: „...méltó módon őrizzük-e eleink tudományos eredményeit és hagyatékát? [...] Az, ahogyan mi, a mai magyar közigazgatás-tudomány művelői gondolkodunk, nagymértékben Magyary Zoltán szellemi hagyatékának hatása, még ha az olykor nem is tudatos vagy tervszerű. Érdemes ezért ezt az örökséget a maga egészében feltárni és értelmezni, s ha szükséges, használhatóvá, befogadhatóvá tenni a mai olvasó számára.”

Az előszót olvasva kapunk választ a kötet megjelenésének okára: „Az ezzel a kötettel induló könyvsorozat Magyary Zoltán professzor életművét állítja középpontba. Ez az életmű példa a jelenkor számára: Magyary munkássága nem szűkíthető le csupán a közigazgatási jogra és jogtudományra, hiszen tudománypolitikai, episztemológiai, felsőoktatási munkássága is kiemelendő. [...] Könyvsorozatunk egyrészt kísérletet tesz arra, hogy Magyary Zoltán összes munkái, összes fellelhető írása egy sorozatban kritikai kiadásként újra az értő olvasó kezébe kerülhessenek. Ez azt jelenti, hogy nem csupán a művet közöljük szó szerint, hanem a tudományos eszköztár és jelen ismereteink tükrében megrajzoljuk az egyes művek hátterét. Ugyanilyen fontos azon információk közlése, amelyek lehet, hogy az adott korban közismertek voltak (utalás más művekre, személyekre, közismert tényekre), de a mai olvasó már nem feltétlenül rendelkezik minden részletre kiterjedő információval. Célként jelölhető meg

az is, hogy összefüggéseket tárjunk fel az életmű különböző darabjai, az egyes művek között, bemutatva a kutató, gondolkodó ember álláspontjának változásait, tudományos nézeteinek fejlődését.”

A kötet erényei között említendő, hogy felsorolja a legfontosabb reprint kiadványokat, de az összes szövegcímet – ami legalább egyszer napvilágot látott az eredeti megjelenés után – a *Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás* tartalmazza.⁴ Koi Gyula e folyóiratban közreadott tanulmányát nem csupán azért fontos megemlíteni, mert a kritikai kiadás vonatkozásában annak metodológiai hátterét is az értő olvasóközönség elé tárja, és a két munka az együttes vizsgálat okán válik teljes körűvé, hanem azért is, mert a tanulmány a későbbi – tervezett – Magyar-sorozat folytatásának (metodológiai értelemben) alapjául is szolgál(hat).

A kritikai kiadás az 1919 és 1922 közötti Magyar-munkákat adja közre, összesen 15 közleményt (köztük egy német nyelvű tanulmányt). Az alábbi felsorolásból kiderül, milyen témák foglalkoztatták ekkoriban a tudományos pályája elején járó tudóst:

- A bolsevizmus közigazgatásának jellemzése
- Társadalmi kérdések
- Az állami költségvetés
- A tanszemélyzet illetményei utalványozásának decentralizálása
- A hitfelekezeti tanítók államsegélyeinek gyorsabb utalványozása
- Az új indemnitási törvényjavaslatról
- A vallás- és közoktatásügyi központi igazgatás 1867 előtti történetének vázlata
 - Művelődési politika és közoktatásügyi igazgatás
- Charakteristik der bolschewistischen Verwaltung in Ungarn

- A közigazgatási reform és államtudományi oktatásunk mai állapota
- Államtudomány oktatásunk reformja
- A felesleges tisztviselők elbocsátása
- A rendkívüli segély újabb felemelése, a hadviselt tisztviselők személyi pótléka
- Az elemi iskolai tanítók, tanítónők és óvónők illetményeinek új szabályozása
- Mennyi a fizetésünk
- A köztisztviselők új átmeneti segélye

A tudós legtöbb korai munkája nem tudományos jellegű lapokban jelent meg (kilenc írása a 15-ből a *Néptanítók Lapjában*). Mindemellett már ekkor is adott közre tanulmányt a *Magyar Közigazgatásban (Államtudományi oktatásunk reformja)* vagy a *Budapesti Szemlében (A közigazgatási reform és államtudományi oktatásunk mai állapota)*, továbbá készült különnyomat a *Társadalomtudományban* publikált írásából (*Művelődési politika és közoktatásügyi igazgatás*).

Pályája elején Magyar a Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium tisztviselőjeként elsősorban e téma felé fordult (*A vallás- és közoktatásügyi központi igazgatás 1867 előtti történetének vázlata; Művelődési politika és közoktatásügyi igazgatás*,⁵ *Államtudomány oktatásunk reformja*). Érdeklődési területét mindemellett determinálta az a tény is, hogy 1918-tól a számviteltan megbízott oktatója is volt: így született az *Állami költségvetés* című munkája, mely minden bizonnyal az 1923-as *A magyar állam költségvetési joga. Közigazgatási jogi tanulmány*⁶ című monográfia megírásához is alapul szolgált.

Minden egyes szöveg előtt szerepel egy szöveg- és kiadástörténeti adattár, amely három rovatból építkezik: a) alapszöveg fellelhetési helye; b) szövegvariánsok vagy egyéb szövegkiadások; c) a Magyar-életműre vonatkozó bibliográfiák

tartalmazzák-e a szöveget, amennyiben igen, az adott bibliográfia megfelelő oldalszáma és azon belül a tétel sorszáma is megtalálható.

A kritikai-filológiai jegyzetapparátusban⁷ az egyes szövegek címe után folytatólagos római számozással⁸ olvashatók a magyarázatot kívánó tételek (fogalmak, történeti események személyek, illetőleg ha az adott szöveg igényli, fellelhetőségének bibliográfiai adatai). Kitér a jegyzetapparátus arra is, ha adott esetben a másodlagos közlések során egyes szövegrészek csonkán (azaz kihagyást tartalmazva) jelennek meg, vagy éppen az alapszöveg és a másodlagos közlés szövege között eltérés van. Erre példa a 201. oldalon olvasható, *A vallás- és közoktatásügyi központ igazgatása 1867 előtti történetének vázlatja* című íráshoz tartozó CXXV. végjegyzet. Ennek tükrében láthatjuk, hogy a *Néptanítók Lapjában* megjelent alapszöveg utolsó két bekezdése a későbbi különlenyomatban nem olvasható (szövegtöbbllet a különlenyomathoz képest), míg a különlenyomat egy Eötvös-féle levelet és egy archontológiát is tartalmazott (szövegtöbbllet az alapszöveghez képest).

Eötvös Józsefnek a minisztérium átvételéről szóló körrendelet bevezetőjéről írt, Simor János esztergomi érsek, bíboros, hercegprímásnak, a római katolikus, görög katolikus, keleti érseknek, püspököknek, a pannonhalmi főapátnak, a tankerületi főigazgatóknak, a magyar és erdélyi ág és helvét hitvallású superintendensnek, a magyar és erdélyi szerzetesfőnökségnek, minden megye, kerület, vidék és szabad királyi város és szék közönségének címzett levele tehát a különlenyomatban szerepel (azaz szövegtöbbllet), ugyanakkor az alapszövegben nem olvashatunk róla. E levélből kiderül,

hogy a korábbi magyar helytartótanács-hoz címzett hivatalos levelet a Vallás- és Közoktatásügyi Magyar Királyi Minisztérium Elnöki Hivatalához kell ettől fogva megküldeni. A másik említett szövegtöbbllet az 1867 és 1919 közötti vallás- és közoktatásügyi miniszterek és az államtitkárok listáját⁹ tartalmazza.

A kritikai kiadás célját e szöveg eklatánsan példázza azáltal, hogy különböző szövegvariánsokat mutat be: így aki csak a *Néptanítók Lapját*, vagy csupán a különlenyomatot olvassa, csonka szöveget olvas. Az okát annak, hogy Magyaryt milyen szándék vezérelhette, amikor egymáshoz képest hiányos szöveget adott közre, csupán találgathatjuk. Valószínűsíthető, hogy kutatásai, tapasztalatai formálta nézeteit, és hatott publikálási tevékenységére. Hangsúlyozandó, hogy egyik mű kézírata sem maradt fenn, de a sorozat következő köteteiben az egyes szövegek fennmaradt kézíratainak és nyomtatott változatainak összevetésére minden bizonnyal találunk majd példát.

A kötet erényei közé sorolandó a bibliográfiai adatok – a teljesség igényét célzó – részletessége (monográfia – könyvfejezet, tanulmányok – egyéb [nem közgazgatási] tárgyú források tagolással), illetőleg az igényes, többemű jegyzék- és mutatóapparátus. A jegyzékeken belül az alábbiakat találjuk: Eltérő helyesírással írt szavak jegyzéke,¹⁰ Rövidítések jegyzéke, A kötetben használatos egyéb rövidítések jegyzéke, Illusztrációk jegyzéke.

A különböző mutatók (személynévmutató, szervezeti névmutató, tárgymutató, a magyar és német szöveghez, jogszabálmutató, címmutató) Koi Gyulára jellemző precizitással készültek az olvasóközönség számára, a sorok közti könnyebb eligazodást célozva.

Összegzésként elmondható, hogy e kötet egybefoglalásával és kritikai kiadásként történő közlésével a kritikai szövegkiadó, Koi Gyula komoly filológiai jártasságról tett tanúbizonyságot. Alapos és részletes szakmaiságot tükröző munkát sikerült közreadni. Éppen ezért bátran állíthatom, hogy minden, a magyar közigazgatás-tudomány iránt érdeklődő várja a sorozat folytatását.

(Magyary Zoltán összes munkái 1919–1922. Kritikai kiadás. Sorozatszerk.: Patyi András, vál., összeáll., előtan.: Koi Gyula, NKE Szolgáltató Kft., 2015, 238 oldal.)

JEGYZETEK

- ¹ Koi Gyula: *Évszázadok mezsgyéjén. Négy magyar közigazgatás-tudós útkeresése és életpéldája*. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2013; A kismonográfiáról recenziót írt Iván Dániel: *Életpéldák a hazai közigazgatás-tudomány zivataros századaiból*. Polgári Szemle, 2014/3–6., 470–477. o.
- ² Koi Gyula: *A közigazgatás-tudományi nézetek fejlődése: külföldi hatások a magyar közigazgatási jog és a közigazgatástan művelésében a kamerálisztika időszakától a Magyary-iskola koráig*. Nemzeti Közszerkesztési és Tankönyv Kiadó Zrt., Budapest, 2014.
- ³ Péter László: *Irodalmi szövegek kritikai kiadásának szabályzata*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.
- ⁴ Koi Gyula: *Magyary Zoltán életműve – A Magyary kritikai kiadás metodológiai háttere*. Pro Publico Bono – Magyar Közigazgatás, 2015/2., 123–139. o.
- ⁵ E téma ihlethette *A magyar tudománypolitika alapvetése* című, 1927-ben megjelent kötetét, melyben szerkesztő és részben szerző is volt.
- ⁶ Érdekeség, hogy Magyary ekkor még nem, majd csak 1927. február 10-én kapja meg a magántanári kinevezést. Erről részletesebben lásd Schweitzer Gábor: *A magántanári habilitációtól az egyetemi katedráig. Adalékok Magyary Zoltán tudományos pályaképehez (1923–1930)*. MTA Law Working Papers, 2015/22. http://jog.tk.mta.hu/uploads/files/mtalwp/2015_22_Schweitzer.pdf
- ⁷ Megjegyzendő, hogy a kritikai-filológiai jegyzet-apparátus egyenlő a szövegkiadó jegyzeteivel.
- ⁸ Ennek jelentősége abban áll, hogy a kritikai szövegkiadó egyes észrevételei, jegyzetei ne keveredjenek a Magyary-féle szövegekkel. Éppen ezért a Magyary írásaihoz csatolt hivatkozásokat arab számozással, lábjegyzettel, míg Koi Gyula megjegyzéseit római számozással, végjegyzettel közlik, biztosítva így az átláthatóságot is.
- ⁹ Tisztségviselés, azaz archontológia, a történettudomány segédtudománya. Ezt kizárólag a minisztérium történetével foglalkozó tudós tudja létrehozni, hiszen neki vannak a témához kapcsolódó anyagai (általánosságban elmondható, hogy a magyar minisztériumok iratai, sajnálatos módon, kevésbé maradtak fenn a levéltárakban). Ezen archontológia közreadása sejteni egyébként Magyary történészi, történetkutatói érzékét, hisz lényegében a „semmitől” gyűjtötte és állította össze az anyagot.
- ¹⁰ E ponton utalnék rá, hogy a 14–17. oldalon a kritikai szövegkiadó részletesen ismerteti és magyarázza az egyes szövegekkel kapcsolatos – tehát a kritikai kiadás során alkalmazott – helyesírási módszertant, melynek jelentősége abban áll, hogy már a kötet elején tisztázza – és ezzel feloldja – az esetleges, a kor eltérő nyelvhasználatával járó ellentmondásokat. Ebből kiderül, hogy – a kritikai kiadásokhoz méltó módon – ügyeltek megőrizni azon kifejezéseket, régies formában írt alakokat, melyek „Magyary stílusának integráns részét képezik”, ezzel is közelebb hozva az olvasót a kor szellemiségéhez és Magyary Zoltán életpályájához.